

الاسلامیه.

۴۳. مهاجرانی، عطاءالله (۱۳۹۴). پیام آور عاشورا. تهران: امید ایرانیان.
۴۴. نبوی، خادم حسین (۱۳۹۲). زندگی عالمه غیرمعلمه حضرت زینب کبری علیها السلام. چ ۱، قم: رشید.
۴۵. نقدی، جعفر (۱۳۹۴). زینب کبری. قم: هاد.
۴۶. الهامی نیا، علی اصغر (۱۳۸۲). نهضت / انتظار و انقلاب / اسلامی. چ ۱، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی - نیروی مقاومت بسیج.
۴۷. همت بناری، علی (۱۳۷۹). تربیت اخلاقی و ضرورت نگاهی دوباره به آن. روانشناسی و علوم تربیتی، (۲).
۴۸. الهی بوته کار، حسن (۱۳۷۵). زینب کبری علیها السلام عقیده بنی هاشم. بی جا: مؤسسه فرهنگی آفرینه.
۴۹. یوسفی مقدم، محمدصادق (۱۳۹۹). جایگاه و اهداف مقاومت اسلامی از دیدگاه مفسران با تأکید بر آیات جهاد. فصلنامه علوم سیاسی، ۲۳ (۹۱)، ۵۹-۷۴.

10.22081 / psq.2020.69351, 74

An Analysis of the Arena of Jihad in the Third Model of Woman Derived from the Life of Hazrat Fatimah Zahra

Mirzali Ketabi

Assistant Professor, Department of Islamic Education, Faculty of Literature and Islamic Sciences, Urmia University

a.ketabi@urmia.ac.ir

Delbar Shoja Abajalu

Assistant Professor, Department of Islamic Education, Faculty of Literature and Islamic Sciences, Urmia University

d.shoja@urmia.ac.ir

Abstract:

In an era where Western and Eastern theories regarding women have reached a dead end, the need for a "third model" for women is felt more than ever. Given the status of the Lady of the Women of the Worlds, Hazrat Zahra (PBUH) stands as the supreme exemplar. This research, employing a descriptive-analytical method, examines her role of Jihad (struggle) in two key arenas: "Jihad of Clarification" (Jihad al-Tabyin) and "family." By re-examining the historical conditions of that era, her sacrifices and roles in defending Islam and the station of Wilayah (guardianship), confronting hypocrisy, choosing a spouse, and raising mujahid children were analyzed. Traits such as patience, courage, eloquence, and insight throughout every period of her life have rendered her a distinguished role model. The rich Sirah (conduct) of Hazrat Zahra (PBUH) can be utilized as a practical model for today's women, so that by drawing inspiration from this noble personality, the status of women's Jihad becomes manifest. This study is a step towards presenting a model of a jihadist lifestyle for the Muslim woman.

تحليل لميدان الجهاد في النموذج الثالث للمرأة المُستقى من حياة السيدة فاطمة الزهراء عليها السلام

ميرزا علي كتابي

أستاذ مساعد، قسم التربية الإسلامية، كلية الآداب والعلوم الإسلامية، جامعة أورميا
a.ketabi@urmia.ac.ir

دلبر شجاع آباجلو

أستاذ مساعد، قسم التربية الإسلامية، كلية الآداب والعلوم الإسلامية، جامعة أورميا
d.shoja@urmia.ac.ir

الملخص

في عصر أصبحت فيه النظريات الغربية والشرقية المتعلقة بالمرأة عاجزة عن تقديم حلول ناجعة، باتت الحاجة ماثلة إلى "نموذج ثالث" يليق بكرامة المرأة ويصون هويتها. وإن السيدة فاطمة الزهراء عليها السلام، بوصفها سيدة نساء العالمين، تمثل أسماً قدوة للمرأة المسلمة في جميع العصور. تهدف هذه الدراسة، المعتمدة على المنهج الوصفي التحليلي، إلى استجلاء دور جهادها في ميدانين محوريين: ميدان "جهاد التبيين" وميدان "الأسرة". وقد تمّ ذلك من خلال استقراء دقيق للظروف التاريخية التي عاشتها، وتحليل تضحياتها الجسام في الدفاع عن الإسلام ومقام الولاية، ومواجهتها الحازمة للغلو والنفاق، وحكمتها البالغة في اختيار الزوج، وقدرتها الفائقة على تربية الأبناء المجاهدين. لقد جمعت الزهراء عليها السلام بين الصبر الجميل، والشجاعة النادرة، والفصاحة البليغة، والبصيرة النافذة في كل مراحل حياتها، مما جعل منها أسوة فريدة لا تُضاهى. وإن الاستفادة من سيرتها الغنية يمكن أن تقدّم للمرأة المعاصرة نموذجاً عملياً متكافئاً، يُبرز مكانة الجهاد النسائي بأبعاده المختلفة. وتُعَدُّ هذه الدراسة خطوة رائدة في سبيل رسم معالم الحياة الجهادية للمرأة المسلمة، القائمة على الوعي والمسؤولية والإخلاص. الكلمات المفتاحية: السيدة فاطمة الزهراء عليها السلام، النموذج الثالث للمرأة، الجهاد، ميدان الجهاد، الجهاد في ميدان التبيين

تحلیلی بر عرصه جهاد در الگوی سوم زن برگرفته از زندگی

حضرت فاطمه زهرا علیها السلام

میرزا علی کتابی

استادیار گروه آموزشی معارف اسلامی، دانشگاه ادبیات و علوم اسلامی، دانشگاه ارومیه
a.ketabi@urmia.ac.ir

دلبر شجاع آباجلو

استادیار گروه معارف اسلامی، دانشگاه ادبیات و علوم اسلامی ارومیه
d.shoja@urmia.ac.ir

چکیده

در عصری که نظریه‌های غرب و شرق درباره زنان به بن بست رسیده‌اند، نیاز به «الگوی سوم» برای بانوان بیش از پیش احساس می‌شود. با توجه به جایگاه سرور زنان عالم، حضرت زهرا علیها السلام برترین الگو هستند. این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی، نقش جهاد ایشان را در دو عرصه کلیدی «جهاد تبیین» و «خانواده» بررسی کرده است. با بازخوانی شرایط تاریخی آن دوران، فداکاری‌ها و نقش‌آفرینی‌های ایشان در دفاع از اسلام و جایگاه ولایت، مقابله با نفاق، انتخاب همسر و تربیت فرزندان مجاهد مورد تحلیل قرار گرفت. ویژگی‌هایی چون صبر، شجاعت، فصاحت کلام و بصیرت در هر دوره از زندگی، ایشان را به سرمشق برجسته‌ای تبدیل کرده است. می‌توان از سیره پر بار حضرت زهرا علیها السلام به عنوان الگویی کاربردی برای زنان امروز بهره برد تا با الهام از این شخصیت والا، جایگاه جهاد زن آشکار گردد. این مطالعه گامی در جهت ارائه الگوی زندگی جهادی برای زن مسلمان است.

کلیدواژگان: حضرت زهرا علیها السلام، الگوی سوم زن، جهاد، عرصه جهاد، جهاد در عرصه تبیین

مقدمه

جهاد ابعادی پویا دارد که با شرایط زمان و دشمن تغییر می‌کند و وظیفه‌ای همگانی برای همه مسلمانان است؛ اما نوع و ابزار آن بسته به توانایی، طبیعت و نقش هر فرد متفاوت است. در عصر حاضر که الگوهای فکری متعددی وجود دارد، معرفی الگویی کامل برای بانوان ضروری است. زندگی حضرت فاطمه زهرا علیها السلام به عنوان سرور زنان، چراغ راهی جهانی است که از کودکی همراه پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بود، پس از رحلت مادرش او را یاری کرد، سختی‌ها و گرسنگی را بدون شکایت تحمل نمود و با روحی مسئولیت‌پذیر، سرآمد همسر داری و تربیت فرزندان شد و نهایتاً در راه دفاع از اسلام و ولایت به شهادت رسید (نسائی، ۱۴۱۱، ج ۵، ص ۱۴۵ / طبرسی، ۱۴۰۳، ج ۲، ص ۵۱۵ / ابن حیون، ۱۳۸۳، ج ۱، ص ۲۳۲).

این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی به بررسی چگونگی نقش‌آفرینی حضرت زهرا علیها السلام در «عرصه جهاد» در برابر مستکبران و بستر خانواده به عنوان الگوی سوم زن امروزی می‌پردازد. اگرچه کتب و مقالات متعددی درباره زندگانی ایشان وجود دارد -مانند آثار مقام معظم رهبری، زهره یزدان‌پناه، عذرا انصاری، حبیب‌الله احمدی، علی شیرازی، خدیجه حلیمی، مجتبی عطارزاده و اعظم نوری- اما بیشترین آثار به صورت کلی یا به جنبه‌های خاصی مانند فعالیت سیاسی پرداخته‌اند؛ درحالی‌که پژوهش حاضر به طور خاص بر جنبه جهادی شخصیت حضرت زهرا علیها السلام تمرکز دارد.

۱. جهاد: جهاد در لغت به معنای تلاش و تحمل سختی است (اصفهانی،

۲۰۰۸، ص ۱۱۴). این واژه در اصطلاح به دو صورت معنا می شود: معنای عام که شامل مبارزه با نفس (اکبر) و مبارزه با دشمن در ابعاد مختلف فرهنگی، نظامی و... (اصغر) است و معنای خاص که به جنگ نظامی با کفار اشاره دارد (ابن حجر عسقلانی، ۱۴۲۴، ج ۶، ص ۳). در حالی که برخی آن را معادل «قتال» دیده اند، بزرگانی چون علامه طباطبایی آن را به معنای دفاع می دانند (طباطبایی، ۱۳۵۲، ج ۱۵، ص ۲۲۷). در نهایت جهاد بر اساس «طرف مقابل» یا «ابزار مبارزه» (زبان، مال، قلب و...) تقسیم بندی شده و در این پژوهش، معنای گسترده آن یعنی هر گونه تلاش در راه خدا - مانند جهاد تبیین - مد نظر است.

۲. الگوی سوم زن: این اصطلاح را نخستین بار مقام معظم رهبری در اسفند سال ۱۳۹۱ به کار بردند. ایشان در پیام تاریخی با اشاره به تعریف غرب و شرق از زن، نقش زنان در فرهنگ غربی و شرقی را همچون عنصری در حاشیه و بی نقش در تاریخ سازی و در تعریف غالباً غربی، به مثابه موجودی که جنسیت او بر انسانیتش می چربد، دانستند. ایشان با ارائه الگوی جدیدی برای زنان با نام «الگوی سوم» که توسط زنان مسلمان ایرانی رقم خورده است، فرمودند: «شیر زنان انقلاب و دفاع مقدس نشان دادند که الگوی سوم زن، "نه شرقی نه غربی" است. زن مسلمان ایرانی، تاریخ جدیدی را پیش چشم زنان جهان گشود».

۱. جهاد در عرصه تبیین

یک از مصادیق جهاد، تبیین درست و بموقع حقایق روز است؛ به طوری که مقام معظم رهبری مهم ترین کار حضرت زهرا (علیها السلام) را مسئله تبیین می دانند: «تبیین

مهم‌ترین کار فاطمه زهرا (علیها السلام) است؛ یعنی در زندگی سراسر تلاش ایشان، مهم‌ترین کار حضرت بعد از رحلت نبی گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) تبیین حقایق دین و بیان علل فراموشی سفارش‌های پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای مهاجران و انصار است که به دوروش زبانی و عملی توسط ایشان انجام شد. در این بخش به روش‌ها و محتوای این جهاد اشاره می‌شود.

الف) سلام‌ندادن به حاضران در خطبه فدکیه

حضرت زهرا (علیها السلام) در آغاز خطبه فدکیه با وجود حضور بزرگان انصار و مهاجرین، سلام نکردند تا پیامی صریح به حاضران مبنی بر عدم وفاداری آنها به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و عهدی که بسته بودند، منتقل کنند. این رویکرد برگرفته از سوره توبه است که خداوند در برخورد با دشمنان، رحمت خود را مقدم نمی‌دارد. همچنین می‌توان این عمل را ناشی از حکم شرعی عدم جواز سلام کردن به «فساق» دانست؛ چراکه بسیاری از بزرگان قوم با بی‌اعتنایی به سفارش‌های پیامبر در مسئله جانشینی امام علی (علیه السلام) مرتکب فسق شدند؛ همان گونه که امام باقر (علیه السلام) فرموده‌اند: «به یهود و نصاری و... و فاسقِ مُعَلِن به فسق خود سلام نکنید» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۹، ص ۳۵). بنابراین ترک سلام توسط حضرت زهرا (علیها السلام)، هم اعتراضی بود به غفلت از حق و هم تذکری برای متوجه شدن افراد به اعمال ناشایستشان.

ب) اعلان شجاعانه نفاق درونی غاصبان حق ولایت

نفاق یکی از بزرگ‌ترین امراض نفسی است که برخی مسلمانان صدرالاسلام،

پس از رحلت پیامبر (ﷺ) و برای حفظ جاه و مقام یا از ترس، آن را آشکار کردند. حضرت زهرا (علیها السلام) نخستین مجاهد در برابرین نفاق بودند و با صراحت در خطبه فدکیه فرمودند: «پس هنگامی که خداوند برای پیامبرش منزل گاه انبیا و محل اصحاب برگزید، کینه و نفاق درونی شما ظاهر شد» (مهریزی، ۱۳۸۰، ج ۱۹، ص ۴۰۳). ایشان با اشاره به واقعیت تاریخی مدینه، بسیاری از حاضران را دچار نفاق درونی دانستند؛ حقیقتی که هم در کتب شیعه و هم در منابع معتبر اهل سنت مانند صحیح بخاری و صحیح مسلم تأیید شده است؛ چنان که در روایتی آمده است پیامبر (ﷺ) فرمودند: «مردانی از میان شما طرد خواهند شد... به من گفته می شود: تونمی دانی چه کارهایی پس از توانجام دادند» (حمیدی، ۱۴۲۳، ج ۴، ص ۲۱۴). حضرت زهرا (علیها السلام) با اعلام علنی این فرمایش نبوی، بر انحراف برخی صحابه پس از وفات ایشان تأکید ورزیدند.

ج) مداومت بر جهاد تبیین

یکی از چالش های «جهاد تبیین»، مداومت زمانی و مکانی نورزیدن آن است؛ درحالی که زندگی حضرت زهرا (علیها السلام) الگویی کامل از این جهاد همیشگی بود. ایشان پس از رحلت پیامبر (ﷺ) تا شهادت خود، هیچ فرصتی را برای بیداری مسلمانان از دست ندادند و حتی در دیدارهای کوچک - مانند عیادت عایشه دختر طلحه - با گریه و بیان حقایق، احساسات مخاطب را برمی انگيختند. در این دیدار حضرت زهرا (علیها السلام) با اشاره به کینه پنهانی برخی صحابه به امام علی (علیها السلام) فرمودند: «غاصبان خلافت از ابتدا با علی (علیها السلام) کینه داشتند و بعد از رحلت پیامبر

اسلام این کینه‌ها را آشکار کردند» (طوسی، ۱۴۱۴، ص ۲۰۴). این جمله نشان می‌دهد بسیاری از صحابه در زمان حیات پیامبر نیز به جانشینی ایشان اعتقاد نداشتند و تنها منتظر فرصتی بودند تا نیات شوم خود را محقق کنند.

د) تبیین از راه تحریک احساسات

حضرت زهرا علیها السلام با تحریک احساسات مردم و جهاد از این طریق، قصد داشتند قول و فعل پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم فراموش نشود. بعد از اینکه خلیفه دوم رحلت پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله و سلم را انکار کرد (ابن کثیر، ۱۴۰۹، ج ۵، ص ۲۴۲) خلیفه اول در رد ادعای او گفت: «من کان یعبد محمد صلی الله علیه و آله و سلم فان محمداً قد مات: هر کس محمد صلی الله علیه و آله و سلم را پرستش می‌کرد، اینک او از دنیا رفته است». صاحب کتاب *الصوارم المهرقه فی نقد الصواعق المحرقة* (شوشتری، ۱۳۶۷، ص ۳۷) ابراز می‌دارد که این جمله خلیفه اول غیرمؤدبانه است؛ زیرا از مسلمانان کسی پیامبر را معبود خود نمی‌دانست، بلکه او را رسول خداوند می‌دانستند. امثال این جمله و جملات مشابهی مانند «حسبنا کتاب الله» نشان از افکاری دارند که به دنبال محو سنت نبی گرامی اسلام بودند. قطعاً یکی از علل گریه‌های روزانه و جانکاه حضرت زهرا علیها السلام می‌تواند برای خنثی سازی این نوع سخنان و افکار و یادآوری نام و سیره پیامبر برای نسلی باشد.

ه) نگاه توحیدی داشتن

مهم‌ترین نکته در جهاد تبیین قربة الی الله بودن و نگاه توحیدی داشتن به

مسئله جهاد است؛ چنان که حضرت زهرا (علیها السلام) خطبه خویش را با یاد و نام خداوند متعال شروع کردند: «الحمد لله علی ما انعم» (طبری آملی، ۱۴۱۳، ص ۱۱۱) تا به همه اعلام نمایند، با وجود اینکه از غصب خلافت و مسئله فدک ناراحت اند، هرگز از علت اصلی جهاد که همان اعتلای کلمه توحید است، غافل نیستند. این رویکرد توحیدی حضرتش نشان دهنده آن است که حتی در اوج بحران و مظلومیت، هدف اصلی ایشان حفظ پیوند با خداوند و جلب رضایت الهی بود. ایشان با این کار به همه آموختند که جهاد حقیقی تنها زمانی ارزشمند است که برای خدا و در مسیر بندگی او باشد نه برای انتقام شخصی یا منافع دنیوی. این نگاه توحیدی، جهاد تبیین را از سطح یک اعتراض اجتماعی به مرتبه ای والا از عبادت و تقرب الهی ارتقا می دهد.

و) غفلت نکردن از مسائل اساسی در جهاد تبیین

یکی از خطرات «جهاد تبیین» حاشیه سازی و غفلت از مسائل بنیادین است؛ اما سیره حضرت زهرا (علیها السلام) الگویی کامل برای پرهیز از این انحراف و پای بندی به اصل اسلام ناب محمدی (صلی الله علیه و آله) است. ایشان در تمام لحظات جهادی، مردم را به سفارش های پیامبر (صلی الله علیه و آله) فرامی خواندند و دوری از آن را «خسران مبین» می شمردند؛ چنان که در خطبه فدکیه فرمودند: «وای بر آنان که چگونه پیامبر را از رسالت و قواعد نبوت و جایگاه روح الامین دور کردند؟ آگاه باشید که این همان زیان آشکار است» (ابن طیفور، بی تا، ص ۳۲). این تأکید بر بازگشت به اصول اصیل اسلامی نشان می دهد محوریت سخنان و اقدامات حضرت زهرا (علیها السلام) همواره

دین و ولایت بوده است. این رویکرد، چراغ راهی برای فعالان فرهنگی امروز است تا در هر شرایطی از اهداف اصلی جهاد تبیین و دفاع از حقیقت غافل نشوند و خود را درگیر مسائل فرعی نکنند.

۲. جهاد در منزل

یکی از مهم‌ترین عرصه‌های جهاد زن در منظومه فکری اسلام، جهاد در درون خانواده و خانه است؛ جهادی خاموش ولی بسیار مؤثر که با نام حسن التبعل در منابع روایی یاد شده است. پیامبر گرامی اسلام ﷺ فرمودند: «جَهَادُ الْمَرْأَةِ حُسْنُ التَّبَعْلِ: جهاد زن، نیکو شوهرداری است» (حرعاملی، ۱۴۰۹، ج ۱۴، ص ۱۱۶). این تعبیر اهمیت بی‌بدیل نقش زن در حفظ بنیان خانواده را روشن می‌کند.

الف) خانواده؛ میدان جهاد زن مسلمان

در مقابل الگوهای غربی که نقش خانوادگی زن را کم‌ارزش می‌شمارند، سیره حضرت زهرا علیها السلام الگویی بی‌بدیل از تعادل میان نقش‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی ارائه می‌دهد. ایشان بدون تصدی مناصب ظاهری، بزرگ‌ترین نقش تمدنی را ایفا کردند؛ چنان‌که تربیت زینب کبری علیها السلام و حسنین علیهم السلام را بر عهده داشتند که ستون‌های کربلا و امت اسلامی شدند (دلشاد تهرانی، ۱۳۸۹، ص ۲۴۵). جهاد درونی ایشان در خانه عبادتی مستمر با صبر و اخلاص بود که همراه با محبت همسر و فرزندان و حتی مشارکت در تأمین معیشت - و گاهی گرسنگی برای سیرکردن آنان - شکل می‌گرفت. این تعادل ریشه در نظام ارزشی

توحیدی داشت که اولویت را به مسائل معنوی می‌داد؛ اما در مواقع ضرورت، حضوری فعال در عرصه‌های اجتماعی، جهاد عملی و دفاع از ولایت داشتند. سیره ایشان نشان می‌دهد زن مسلمان می‌تواند بدون قربانی کردن هویت خانوادگی، در هر دو عرصه سرآمد باشد. اگر تلاش‌های ایشان نبود، مسیر هدایت امت و تداوم امامت دچار اختلال می‌شد. امروز نیز این سیره بهترین الگو برای زنان معاصر است تا با حفظ تعادل، هم رضایت الهی را جلب کنند و هم نقش تمدن‌سازی خود را ایفا نمایند.

ب) توجه نکردن به مادیات در انتخاب همسر

یکی از جلوه‌های جهاد حضرت زهرا (علیها السلام) در زندگی خانوادگی، انتخاب آگاهانه و خداپسندانه همسر بدون توجه به مادیات بود. ایشان با وجود خواستگاران ثروتمند، امام علی (علیه السلام) را که اگرچه از نظر مالی در تنگ‌دستی بود، اما برجسته‌ترین شخصیت پس از پیامبر (صلی الله علیه و آله) در ایمان و عدالت محسوب می‌شد، برگزیدند (امینی، ۱۳۶۸، ج ۲، ص ۴۴۹)؛ چنان‌که وقتی پیامبر (صلی الله علیه و آله) پرسیدند آیا مهریه‌ای دارید، امام علی (علیه السلام) صادقانه پاسخ دادند: «نه، به خدا قسم» (مجلسی، ۱۴۰۳، ج ۴۳، ص ۱۱۹). حتی زمانی که برخی زنان مدینه حضرت زهرا (علیها السلام) را به خاطر انتخاب همسری فقیر سرزنش کردند، کوچک‌ترین تردیدی نداشتند و تنها دغدغه‌شان همراهی با ولی خدا بود (طبرسی، ۱۳۹۰، ج ۱، ص ۳۱۷). پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) نیز با تأکید بر ارزش‌های معنوی، ایشان را دلگرم کردند تا ازدواجی بر پایه ایمان و محبت شکل گیرد که منجر به تولد نسلی پاک شد. این رویکرد، الگویی

جاودانه برای مسلمانان است تا معیارهای الهی و اخلاقی را بر مادیات مقدم بدارند و بنیان خانواده را بر اساس ارزش‌های پایدار استوار کنند.

ج) الگوی عملی در تربیت فرزند

جهاد شامل تربیت نسل مؤمن و انقلابی نیز هست. حضرت زهرا حضرت زهرا علیها السلام امام حسن علیه السلام، امام حسین علیه السلام و حضرت زینب حضرت زهرا علیها السلام را پرورش دادند که هر سه نقش بنیادینی در تداوم خط رسالت و امامت ایفا کردند (احمدی، ۱۳۹۶، ص ۶۵). این تربیت عالی تنها با حضور دائمی مادر، الگوی مستمر و شناخت روحیات فرزندان ممکن بود؛ چنان‌که ایشان عبادت و علم را از کودکی در جان فرزندان نهادینه می‌کردند و امام حسن علیه السلام را برای یادگیری سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم به مسجد می‌فرستادند. همچنین با رعایت عدالت، محبت و احترام، زمینه شکوفایی استعدادهای آنان را فراهم کردند. ثمره این تربیت، ظهور حسنین علیه السلام و زینب حضرت زهرا علیها السلام در صحنه‌های بزرگ سیاسی و اجتماعی مانند عاشورا و کربلا به عنوان الگوهای مقاومت بود. بنابراین جهاد خانگی حضرت زهرا حضرت زهرا علیها السلام الگوی عملی است که منجر به پرورش نسلی آگاه و انقلابی می‌شود که ستون‌های حرکت‌های اسلامی مقاومت را تشکیل می‌دهند.

نتیجه‌گیری

حضرت زهرا حضرت زهرا علیها السلام الگوی متعالی و «الگوی سوم زن مسلمان» هستند که با بهره‌گیری از روش‌های عقلانی و احساسی، مسئولیت جهادی خود

را در برابر غصب ولایت به بهترین نحو انجام دادند و نشان دادند یک زن می‌تواند همزمان با حفظ عفت و عاطفه، نقش جهادی فعالی در دفاع از ولایت ایفا کند. فعالیت جهادی زن در این سیره، یک وظیفه شرعی است؛ پیامی مهم برای زنان امروز در جنگ نرم رسانه‌ای که نیازمند درس‌آموزی از مقاومت آن حضرت می‌باشند. زندگی ایشان ثابت کرد فعالیت‌های اجتماعی جهادی نباید با ارزش‌های اخلاقی در تضاد باشد؛ بلکه ترکیبی از عفت، شجاعت، عقلانیت و مسئولیت‌پذیری را ارائه می‌دهد.

منابع و مآخذ

- قرآن کریم.
- ۱. ابن حجر عسقلانی، احمد بن علی (۱۴۲۴ق). *فتح الباری شرح صحیح بخاری*. بیروت: دار الکتب العلمیه.
- ۲. ابن طیفور، احمد بن ابی طاهر (بی تا). *بلاغات النساء*. قم: الشریف الرضی.
- ۳. ابن کثیر، اسماعیل بن عمر (۱۴۰۹ق). *البدایة والنهاية*. بیروت: مکتبة المعارف.
- ۴. احمدی، مریم (۱۳۹۶). *نقش تربیتی حضرت زهرا (ع) در خانواده*. قم: پژوهشگاه علوم اسلامی.
- ۵. اصفهانی، راغب (۲۰۰۸م). *معجم مفردات الفاظ القرآن*. بیروت: دار الکتب العلمیه.
- ۶. امینی، عبدالحسین (۱۳۶۸). *الغدير*. تهران: کتابخانه بزرگ اسلامی.
- ۷. بخاری، محمد بن اسماعیل (بی تا). *صحیح البخاری*. لبنان: دار الفکر.
- ۸. حمیدی، محمد بن فتوح (۱۴۲۳ق). *الجمع بین الصحیحین «البخاری و مسلم»*. بیروت: دار ابن حزم.
- ۹. دلشاد تهرانی، رسول (۱۳۸۹). *حیات فاطمه (ع)*. تهران: مؤسسه فرهنگی مطهر.
- ۱۰. شوشتری، نورالله بن شریف الدین (۱۳۶۷). *الصوارم المهرقة في نقد*

الصواعق المُحرقة. تهران: مطبعة النهضة.

۱۱. طباطبایی، محمدحسین (۱۳۵۲). المیزان فی تفسیر القرآن. بیروت: مؤسسة الأعلمی للمطبوعات.
۱۲. طبرسی، احمد بن علی (۱۴۰۳ق). الإحتجاج علی أهل اللجاج. مشهد: نشر مرتضی.
۱۳. طبرسی، فضل بن حسن (۱۳۹۰). إعلام الوری بأعلام الهدی. تهران: اسلامیة.
۱۴. طبری آملی، محمد بن جریر (۱۴۱۳ق). دلائل الإمامة. قم: بعثت.
۱۵. طوسی، محمد بن الحسن (۱۴۱۴ق). الأمالی. قم: دار الثقافة.
۱۶. مهریزی، مهدی (۱۳۸۰). میراث حدیث شیعه. قم: مؤسسه علمی فرهنگی دار الحدیث.
۱۷. نسائی، احمد بن علی (۱۴۱۱ق). السنن الکبری. بیروت: دار الکتب العلمیه.